

הַפְּעֵינַן

בתוכן:

2	חמש טבילות לקראת השנה החדשה / העורך
	'מבריה חוב' – דעת המרדכי בשיטת רבנו תם, בירור הנוסח המקורי
3	ע"פ כתבי היד / הרב אריה כץ
10	מקור קדום לאמירת 'ברוך הוא וברוך שמו' / הרב זכריה הולצר
12	תאריכו ותוקפו ההלכתי של צום גדליה / הרב יאיר רוזנפלד
	'לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו' – משל תנאי
19	כמקור הלכתי / אליעזר דניאל יסלזון
25	נבואה לטובה ולרעה / שמעון ב' קלמן
38	דוד ונבל הכרמלי / הרב אבנר טלר
	האם גיורם של גרים שאינם שומרים מצוות חל בדיעבד? בירור דעת
43	הגרש"ז אוירבך זצ"ל / הרב יואל עמיטל
47	גינזן טיפולי בשנת השמיטה – תשובות הפוסקים / הרב איתן קופיאצקי
51	האם אין דוחק בהיתר המכירה לדעת המתירים? / הרב משה פטרובר
57	שלושים ואחד המלכים – רשימה או שירה? / הרב יעקב זיסברג
69	האם ראו חז"ל את הצניעות כהלכה מחייבת? / הרב יהושע ענבל
79	האם חטא שלמה כשנשא את בת פרעה? / הרב אוריאל טויטו
	הוויכוח על מקום גיד הנשה – עוד על המעשה בגאון רבי יהונתן ובמנקר /
86	הרב פרופ' שלמה זלמן הבלין

תגובות והערות

	השמיטה לעתיד לבוא / הרב יעקב אריאל, הרב זאב וייטמן, יצחק ברויאר;
	עוד על סקירת הספר 'פנקס קהילות הונגריה' / הרב יואל פרץ, הרב ברוך
	אוברלנדר; שיטת בעל ה"לב העברי" בעניין ניסים לרשעים / מיכאל קליין;
	פתרון שאלת ההגהה בספר 'כרתי' של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל / הרב יעקב
95	יצחק הכהן מילר
103	נתקבלו במערכת / הרב יואל קטן
II	תקציר המאמרים באנגלית

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

בס"ד, גליץ 215 • תשרי תשע"ז [גו, א]

מכון שלמה אומן
מכון מחקר תורני

גם כן כדוגמתו לרשע כדי שלא יהיה פתחון פה למקטרג, ולא ינקה לו (לצדיק) מזכויות. ועל כן הוליד אברהם אבינו... בני קטורה אחרי יצחק, ועל כן היה מוקדם נס זה להגר טרם (שהיה) נס של שרה אמנו זיע"א. ועוד שם (פרשת וירא אות רנד): "צחוק עשה לי אלקים וגו'. מרז"ל, הרבה עקרות נפקדו בו ביום וכו' (רש"י). ומקשים, אחרים למה לי?... ונראה לי דרז"ל אמרו אל יסמוך על נס, שאם עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו (שבת ל"ב). **על כן כשבאה ישועה לצדיק ע"פ נס, כדי שלא יהא פתחון פה למידת הדין הקב"ה עושה גם לרשעים טובות כאלה**, אם כן (לצדיק) לא יגרע מזה, ואין קטרוג ועין הרע. וזה ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו (משלי ט"ז), ר"ל גם השונאים יש להם השלמה "בגלל יוסף", כהנ"ל. וע"כ הרבה עקרות נפקדו... מבואר אם כן, שאף אם נאמר שהיהודים בארץ רשעים ח"ו - אין מניעה שיעשה להם ה' ניסים, ודלא כהאדמו"ר מסטמר.

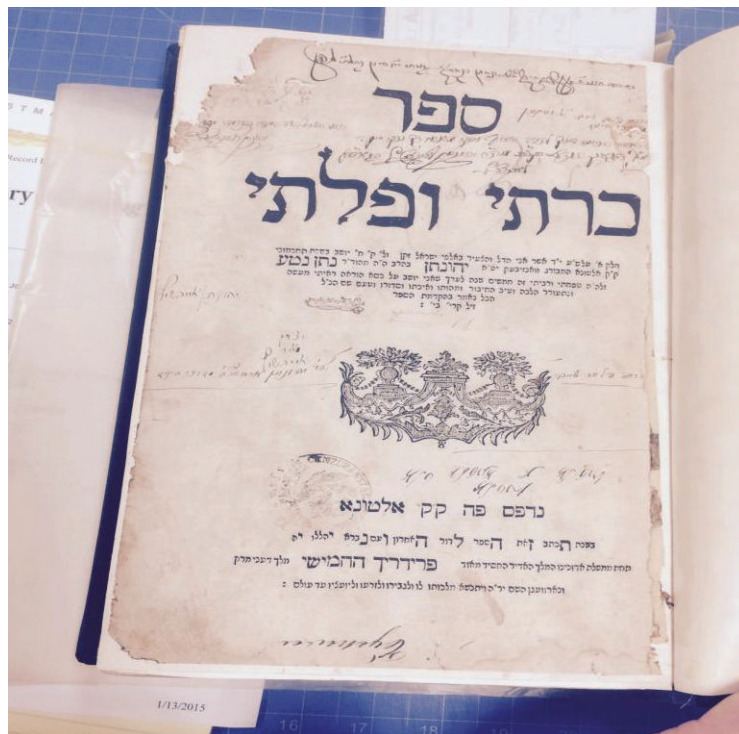
מיכאל קליין

★ ★ ★

פתרון שאלת ההגהה בספר 'כרתי' של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

לאחרונה העלה שוב הרב דוד מצגר ב'המעין' גיל' 213 (ניסן תשע"ה, עמ' 94-90) את דבריו התמוהים של רבי יהונתן אייבשיץ (רי"א) בספרו 'כרתי ופלתי' נגד המנקר שהרעיש את העולם¹. במאמר האריך הרב מצגר בהצעות שונות לברר את כוונת דברי רי"א בדחיית דברי אותו מנקר במשפט "הראיתי לו סמ"ג שכתב דגיד הנשה נוהג בזכרים ונקבות", שהרי לא נמצא בסמ"ג כלל ענין גיד הנשה נוהג בזכרים ונקבות, ואף בספר החינוך שאכן כתב כן - הרי דיבר לענין האישים המוזהרים במצוה זו כדרכו, ולא על הגיד עצמו. הובאו גם הדברים שפורסמו בחוברת היובל של הירחון 'שערי ציון' (ירושלים תר"צ עמ' נט) בכוותרת 'והצדיקו את הצדיק' מאת הרב שלמה מיכאל נעכעס (ופורסמו גם ב'הפרדס' חלק ד חוברת א תר"צ עמ' 18 בכוותרת 'מצוה לפרסם', ובו כותב הרב נעכעס 'פתרון החידה מצאתי, כי אצלי נמצא ספר כרתי ופלתי שהדפיס הגאון ר' יהונתן ז"ל בחייו (ואלטונא תקכ"ג), ויש בו כמה הגהות **מעצם כי"ק ז"ל**, ובמקום הזה (בסי' סה) אצל התיבות "ואז הראתי לו סמ"ג", העביר הגאון ז"ל המחבר קו על תיבת סמ"ג, והגיה בזה"ל: "סה"נ", והוא ר"ת "סדר הלכות נקור", שבאמת שם נמצא דהגיד הנשה נמצא בזכרים (שוורים) ונקבות (פרות), וסרה תלונת התופסים את הגאון ר' יהונתן ז"ל שטעה בשגיאה גסה כזו אשר זיל קרי בי רב היא. ועל שלא עיינו בפנים הסמ"ג לראות כי לא

1 כדאי להוסיף לציונים הרבים את הספר 'ברית אברהם' לר' משה יוסף הכהן שפירא (הוא נתיב השני' של הספר 'מסילה לאלקינר', פראג תק"ע) בדבריו על פרשת וישלח (וי, ב ואילך), וש"ת משנה הלכות ח"ג סימן סח.

נמצא הלשון הזה בזכרים ונקבות בענין גיד הנשה בנו גם פלפולים שלא מן הצורך, וכבוד הגאון ר' יהונתן ז"ל במקומו מונח. ומצוה לפרסם זאת". דבר זה אכן פורסם בבמות שונות משמו, מקצתו נמנו במאמר שם. רוב המעיינים קיבלו את דבריו של הרב נעקעס באמון מלא, ובה כאלו נחתם העניין.

אולם חכמים היזהרו בדבריהם. 'יגעת ומצאת תאמין' – עלה בידי למצוא את הטופס המדובר, שכעת נמצא בספריית האוניברסיטה של לוס אנג'לס, עיר מגוריו של הרב נעקעס.² מתברר שהטופס לא היה שייך כלל לר"א, אלא לר' יונתן אייבשיץ המאוחר שהיה רב בלאשיץ שבפולין.³ הדבר רשום במפורש בשער: "הספר הנחמד שייך להרב החריף ובקי משנתו זך ונקי סוע"ה מע' הגאון הגדול כקש"ת מוה"ר יהונתן אייבשיץ הגאב"ד לאשיץ". בצד השער כתוב: "חנני השי"ת בזה הספר הנחמד מפז", וחתום "יהונתן אייבשיץ". חתימה זו נמצאת גם בדף הסמוך בתחילת ההקדמה, וזוהי ללא ספק חתימת ר' יהונתן אב"ד לאשיץ.⁴ גם ההגהה הנ"ל נמצאת במקומה.⁵ בטופס הנ"ל נמצאים הרבה הגהות ותיקונים וגם הרבה הערות בגיליון, כראוי לאותו ת"ח הרב יהונתן אייבשיץ אב"ד לאשיץ, ובכל אופן בוודאי שאין מדובר לא בספרו ולא בהגהותיו של ר"א זצ"ל עצמו.

- 2 הספר נמסר לספריית האוניברסיטה UCLA, Charles E. Young Research Library כמו רוב ספרייתו של הרב נעקעס, ונמצא שם באגף היהדות. הכרטיס בקטלוג הספרייה הוא: kereti: u'feleti, eybeschuetz jonathan, H0000017129. זה המקום להודות לספרן אגף היהדות מר דוד הירש שבטובו צילם עבורי את השער, ולידידי ר' משה ליב הברמן שטרח לצלם את ההגהה בסימן המדובר.
- 3 שהיה מקורב לאדמו"רים מקוצק, סיכוטשוב וגור. מתורתו יצא לאור ע"י חתנו הספר 'תפארת יהונתן', שו"ת וחידושי תורה ופלפול בסוגיות הש"ס, ירושלים תרצ"ד.
- 4 היא זהה גם לחתימה במכתב שלו שהוצג בעבר למכירה בבית המכירות קדם, מכירה 46, פריט מס' 292.
- 5 אולם בתמונה הרצ"ב קשה לראות את המילה האחרונה מחמת הכריכה החדשה.

יעקב יצחק הכהן מיללער

"אספרא אל חוק" (תהלים ב, ז), היינו ר"ה שנאמר בו "כי חוק לישראל הוא" (שם פא, ה), והקב"ה קבעו חוק לפקוד בו כל יצורי קדם. ואמר דוד לספר בחסד ה', כי העניין, אף שמחדש בכל יום מעשה בראשית – אבל מכל מקום העיקר הבריאה, שבו ממש נברא עולם חדש, ולכן הוא מתחיל בראש השנה כי בו נעשה עולם חדש. ולכן אמרו "היום הרת עולם" ולא היום היה הרת עולם, וכן "זה היום תחילת מעשיך" ולא היה תחילת מעשיך, כי באמת עוד היום כל ראש השנה הרת עולם ותחילת מעשיך של הקב"ה, כי מחדש העולם, כאשר האריך בזה בכתבי האר"י ז"ל. (מתוך "יערות דבש" לר"י אייבשיץ חלק שני דרשת אלול תקל"ה במיץ)